

บทความพิเศษ

สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564

ภัทรพล จิงสมเจตไพศาล¹

บทนำ

ประเทศไทยมีนโยบายด้านการบังคับบำบัดผู้ติดยาเสพติด มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 โดยได้ออกกฎหมายที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ฉบับ พ.ศ. 2534 ซึ่งกำหนดให้ผู้ต้องหาไม่ต้องถูกคุมขังไว้ในเรือนจำ ทันทีสถาน แต่ไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ขึ้นมาบังคับใช้¹ โดยเมื่อมีผู้จับกุมผู้ต้องหาที่เข้าข่ายความผิดพนักงานสอบสวนจะต้องนำส่งศาลภายใน 48 ชั่วโมง และหากผู้ต้องหาอายุต่ำกว่า 18 ปี จะต้องนำส่งภายใน 24 ชั่วโมง เพื่อให้ศาลพิจารณาสั่งให้ผู้ต้องหาไปตรวจพิสูจน์สารเสพติด และแจ้งให้คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในเขตพื้นที่ทราบ จากนั้นคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะต้องให้ เจ้าหน้าที่บันทึกประวัติและตรวจพิสูจน์ให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน ขยายได้ไม่เกิน 45 วัน หากผลการวินิจฉัยว่าเป็นผู้เสพยาเสพติด คณะกรรมการจะกำหนดแผนการฟื้นฟูหากไม่พบสารต้องรายงานผลการตรวจและส่งผู้ต้องหาคืนพนักงานสอบสวนการดำเนินงานฟื้นฟูให้ดำเนินการได้ครั้งละไม่เกิน 6 เดือนแต่หากคณะกรรมการไม่พอใจผลการฟื้นฟู สามารถขยายเวลาต่อไปได้อีกรวมแล้วไม่เกิน 3 ปี ทั้งนี้หากผลการฟื้นฟูเป็นที่พอใจให้ถือว่าผู้ต้องหาพ้นผิด หากไม่พอใจให้รายงานความเห็นไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดี

พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545² ได้นิยามคำว่า “ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด” หมายความว่า การกระทำใดๆ อันเป็นการบำบัดการติดยาเสพติดและฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติด รวมถึงตลอดถึงการรักษาสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ซึ่งเสพยาเสพติดให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยไม่เสี่ยงต่อการเป็นผู้ติดยาเสพติด และให้มีการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจจัดตั้งและยุบเลิกศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นสถานพยาบาลตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 14) และเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ตลอดจนในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแต่ละแห่ง ให้มีผู้อำนวยการศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ตรวจพิสูจน์การเสพยาหรือการติดยาเสพติดของผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ที่ได้รับตัวมา
- (2) ควบคุมตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดไว้ในระหว่างการตรวจพิสูจน์หรือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และดูแลให้ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือ ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดปฏิบัติตามระเบียบ เงื่อนไข และข้อบังคับต่างๆ
- (3) ดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามระเบียบที่กำหนด

¹ ที่ปรึกษาระดับกระทรวง นายแพทย์ทรงคุณวุฒิ (ด้านสาธารณสุข)

(4) ติดตามผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติดซึ่งได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

(5) จัดทำรายงานผลการตรวจพิสูจน์การเสพยาเสพติดรวมทั้งผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต่อคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(6) ออกข้อบังคับของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(7) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมอบหมาย

สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

เนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกัน ปราบปราม และควบคุมยาเสพติด รวมถึงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้กระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ (รวมทั้งพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545) และการดำเนินการตามกฎหมายแต่ละฉบับเป็นหน้าที่และอำนาจของหลายองค์กร ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีความสอดคล้องกัน อีกทั้งบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดบางประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2564 รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม 2564 และได้มีการกำหนดให้มีสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด³ แทนที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 เพื่อให้การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีการขึ้นทะเบียนโดยกระทรวงสาธารณสุขแทนที่กระทรวงยุติธรรม โดยสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 และสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ในบทบัญญัติที่สำคัญ ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 และสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564

บทบัญญัติ	ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545	สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา เสพติด ตามประมวลกฎหมาย ยาเสพติด พ.ศ. 2564
นิยามสถานที่	เป็นสถานพยาบาลตามประมวลกฎหมายอาญา และเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้สถานพยาบาล สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถานที่ของราชการ หรือสถานที่อื่นใดเป็น สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวนอกเหนือจากศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้	สถานพยาบาล สถานฟื้นฟู หรือ สถานที่อื่นใด ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการ บำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด กำหนดให้ เป็นสถานที่ทำการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยแบ่งเป็น 1. สถานฟื้นฟูสมรรถภาพภาครัฐ 2. สถานฟื้นฟูสมรรถภาพภาคเอกชน หรือ องค์กรการกุศล
นิยามฟื้นฟูสมรรถภาพ	“ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด” หมายความว่า การกระทำใดๆ อันเป็นการบำบัดการติดยาเสพติด และฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติด รวมตลอดถึงการรักษาสภาพร่างกาย และจิตใจของผู้ซึ่งเสพยาเสพติดให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยไม่เสี่ยงต่อการเป็นผู้ติดยาเสพติด	“การฟื้นฟูสมรรถภาพ” หมายความว่า การกระทำใดๆ อันเป็นการ บำบัดพฤติกรรมเสพยาเสพติดและฟื้นฟู สภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติด ให้กลับคืนสู่สภาพปกติ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 และสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 (ต่อ)

บทบัญญัติ	ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545	สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา เสพติด ตามประมวลกฎหมาย ยาเสพติด พ.ศ. 2564
บทกำหนดโทษ	ผู้อำนวยการศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือผู้ควบคุมสถานที่ที่รับตัวผู้นั้นไว้มีอำนาจลงโทษผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนด ดังต่อไปนี้ (1) ภาคทัณฑ์ (2) ตัดการอนุญาตให้รับการเยี่ยมหรือการติดต่อไม่เกินสามเดือน (3) จัดให้อยู่เดี่ยวครั้งละไม่เกินสิบวัน	- ผู้หลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจัดทำประวัติ ข้อมูล และพฤติการณ์ดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาให้เข้ารับการบำบัดรักษา - คณะอนุกรรมการจัดตั้งและควบคุมคุณภาพมาตรฐานศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมที่อธิบดีกรมการแพทย์เป็นประธาน อาจมีคำสั่งต่อสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนด ดังนี้ (1) ตักเตือน (2) ดำเนินการหรือยุติการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบำบัดรักษาเป็นการชั่วคราว (3) ไม่รับรองคุณภาพหรือถูกเพิกถอนจากการเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

นอกจากนั้นการขึ้นทะเบียน หน่วยงานที่รับผิดชอบ หน้าทีและอำนาจของผู้รับผิดชอบ ตลอดจนคุณภาพมาตรฐาน มีการปรับแก้ที่แตกต่างไปจากเดิมเช่นกัน

การขึ้นทะเบียนสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564

สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564³ หมายถึง สถานพยาบาล สถานฟื้นฟู หรือ สถานที่อื่นใดตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด กำหนดให้เป็นสถานที่ทำการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

“การฟื้นฟูสมรรถภาพ” หมายความว่า การกระทำใดๆ อันเป็นการบำบัดพฤติกรรมกรมการเสพยาเสพติดและฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติดให้กลับคืนสู่สภาพปกติ

ทั้งนี้ สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จะต้องขึ้นทะเบียนที่สำนักเลขาธิการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด (สลบ.) โดยใบทะเบียนที่ได้รับการประเมินมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดจะไม่มีวันหมดอายุ เว้นแต่ถูกพักใช้ ถูกเพิกถอนการขึ้นทะเบียน หรือมีการแจ้งขอยกเลิกการเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งมีกระบวนการบำบัดพฤติกรรมการเสพติด และฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจ ของผู้ติดยาเสพติดให้กลับคืนสู่สภาพปกติ แต่ไม่รวมถึงขั้นตอนของการบำบัดรักษาด้วยยา แบ่งได้ดังนี้

1. สถานฟื้นฟูสมรรถภาพภาครัฐ
2. สถานฟื้นฟูสมรรถภาพภาคเอกชน หรือองค์กรการกุศล

กรณีสถานฟื้นฟูสมรรถภาพหรือศูนย์ฟื้นฟูที่ได้รับการประกาศให้เป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพที่ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รวมทั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพตามกฎหมายที่จัดตั้งเป็นศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ก่อนวันที่ ประกาศคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูยาเสพติด เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขการจัดตั้งและรับรองคุณภาพสถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ใช้บังคับให้ถือว่าเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้รับการขึ้นทะเบียนตามประมวลกฎหมาย กรณีที่สถานฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีลักษณะไม่ครบถ้วนตามมาตรฐานให้ดำเนินการให้ครบถ้วนตามมาตรฐานการขึ้นทะเบียนภายในระยะเวลาหนึ่งปีหลังจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา⁴

มาตรฐานสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ขอจัดตั้งต้องมีรายงานการทำเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของชุมชนที่จัดตั้งสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และมีมาตรฐาน 4 ด้าน คือ

1. มาตรฐานสถานที่

1.1 อาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม เอื้ออำนวยต่อการให้การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างสะดวกปลอดภัย มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัยจากเหตุรำคาญที่อาจรบกวนความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบาย

1.2 มีการทำความสะอาดและจัดสถานที่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ต้องมีการแบ่งเขตพื้นที่บริการอย่างชัดเจนในการให้บริการ มีพื้นที่ส่วนกลางแก่ผู้รับบริการและผู้ปฏิบัติงานสำหรับประกอบกิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือสันทนาการที่หลากหลาย

1.3 มีการจัดห้องสำหรับให้คำปรึกษาและสถานที่รับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ

1.4 มีห้องน้ำและห้องส้วมที่เพียงพอต่อผู้รับบริการ 1 ห้องต่อผู้รับบริการ 10 – 15 คน เพื่ออำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและผู้พิการแต่ละประเภท โดยอย่างน้อยต้องจัดสถานที่ให้ทางลาดเอียง ราวเกาะ และห้องส้วมสำหรับผู้พิการด้วย

1.5 มีระบบสัญญาณเตือนไฟไหม้ มีการติดตั้งถังดับเพลิงไว้ในตำแหน่งที่เห็นชัดเจนในทุกอาคาร มีการกำหนดช่องทางหนีไฟ และมีการฝึกอบรมผู้ดำเนินการและผู้ปฏิบัติงานและมีการฝึกซ้อมแผนอัคคีภัยอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

2. มาตรฐานบุคลากร ประกอบด้วยบุคลากร 4 ประเภท ดังนี้

2.1 ผู้ขอจัดตั้งสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ผู้ขอจัดตั้งสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
- (2) มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย
- (3) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

(4) ไม่เป็นบุคคลลึกลับ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(5) ไม่เป็นโรคต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(5.1) โรคเรื้อนในระยะติดต่อ

(5.2) วัณโรคในระยะติดต่อ

(5.3) โรคติดยาเสพติดให้โทษอย่างร้ายแรง

(5.4) โรคพิษสุราเรื้อรัง

(6) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

ในกรณีผู้ขอจัดตั้งเป็นนิติบุคคล ผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลต้องมีคุณสมบัติดังกล่าวด้วย

2.2 ที่ปรึกษา

โดยที่ที่ปรึกษาต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลหรือผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หรือผู้ประกอบวิชาชีพด้านการสาธารณสุข หรือนักจิตวิทยาคลินิกหรือนักสังคมสงเคราะห์ ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรของบุคลากรสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่คณะกรรมการกำหนดและมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ติดยาเสพติดอย่างน้อยหนึ่งปี มีหน้าที่ให้คำปรึกษา ให้ความเห็น และให้คำแนะนำแก่ผู้ขออนุญาตจัดตั้งหรือผู้ดำเนินการสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในเรื่องต่อไปนี้

(ก) แนวทางและรูปแบบการให้การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(ข) การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการบริการในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพ

(ค) การป้องกันและแก้ไขความเสี่ยงหรือข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการบริการในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(ง) ส่งเสริมให้สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดผ่านการรับรองคุณภาพสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและรักษาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยที่ปรึกษาต้องเข้าเยี่ยมสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างน้อยหนึ่งครั้งต่อสัปดาห์ ครั้งละอย่างน้อยสี่ชั่วโมง

2.3 ผู้ดำเนินการ

ผู้ดำเนินการสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล หรือผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หรือผู้ประกอบวิชาชีพด้านการสาธารณสุข หรือนักจิตวิทยาคลินิก หรือนักสังคมสงเคราะห์ ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรของบุคลากรสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่คณะกรรมการจัดตั้งและควบคุมคุณภาพมาตรฐานศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม (อธิบดีกรมการแพทย์เป็นประธาน) กำหนดและมีประสบการณ์ในการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างน้อย 6 เดือน มีหน้าที่ดำเนินการ ดังนี้

(ก) ควบคุมและดูแลสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การขอจัดตั้งและการรับรองคุณภาพ รวมถึงดูแลให้มีการรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนเกินจำนวนที่ขอจัดตั้ง

(ข) ควบคุมและดูแลสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้สะอาด เรียบร้อย ปลอดภัย และมีลักษณะอันเหมาะสมแก่การเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(ค) ควบคุมและดูแลให้ผู้ประกอบวิชาชีพในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพของตนดูแลมิให้ผู้อื่น ซึ่งไม่ใช่ผู้ประกอบวิชาชีพ ทำการประกอบวิชาชีพในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพรวมถึงดูแลเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้ปฏิบัติตามแนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้ยื่นขอจัดตั้งไว้

(ง) ปฏิบัติหน้าที่ในวันเวลาทำการ อย่างน้อย 6 ชั่วโมงต่อวัน

2.4 เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำ

เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องเป็นระดับวิชาชีพทางการแพทย์ หรือการพยาบาล หรือการสาธารณสุข หรือนักจิตวิทยาคลินิก หรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือนักกิจกรรมบำบัด หรือนักอาชีวบำบัด หรือผู้ที่ผ่านการอบรม ซึ่งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานต้องผ่านการอบรมหลักสูตรของบุคลากรสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่คณะกรรมการกำหนด โดยมีจำนวนที่เหมาะสมเพียงพอในการดูแลผู้ติดยาเสพติดหนึ่งคน ต่อผู้รับบริการ 10 – 15 คน และไม่เป็นบุคคลเดียวกันกับที่ปรึกษาหรือผู้ดำเนินการ

ในกรณีที่สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แบบผู้ป่วยใน น้อยกว่าห้าสิบคนต้องจัดให้มีบุคลากรทางสาธารณสุขประเมินภาวะสุขภาพอนามัยผู้ติดยาเสพติดตาม จำนวนของผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการรักษาฟื้นฟู อย่างต่อเนื่องทุกสัปดาห์ กรณีผู้ป่วยในตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไป ต้องจัดให้มีผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลหรือผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ จำนวนอย่างน้อยหนึ่งคน และมีจำนวนที่เพียงพอตามความเหมาะสมในการให้การดูแลสุขภาพอนามัยผู้ติดยาเสพติดตามจำนวนของผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการรักษาฟื้นฟู โดยปฏิบัติงานอย่างน้อยสัปดาห์ละห้าวัน วันละอย่างน้อยสองชั่วโมง

3. มาตรฐานเวชภัณฑ์และอุปกรณ์

มีเวชภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐานเหมาะสมและเพียงพอในการให้บริการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

4. มาตรฐานการบริการ

4.1 มีแผนหรือคู่มือในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ

4.2 จัดทำเอกสารเวชระเบียนประจำตัวผู้ติดยาเสพติดที่รับการฟื้นฟู และการบันทึก การประเมินสุขภาพ การบำบัดฟื้นฟู การประเมินผลการบำบัดฟื้นฟูและการติดตามผล

4.3 มีความพร้อมในการส่งต่อผู้ติดยาเสพติดที่รับการฟื้นฟู ที่มีความจำเป็นต้องได้รับการรักษาทางการแพทย์ ซึ่งอยู่ในสภาพที่อันตรายและจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลโดยฉุกเฉินไปรับการรักษายังสถานพยาบาลอื่นที่เหมาะสมได้ เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดดังกล่าวพ้นจากสภาพที่อันตราย

การดำเนินการทางทะเบียน

1. การขอจัดตั้งสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

- กรณีสถานที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครให้ยื่นต่อสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี

- กรณีสถานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดใดให้ยื่นต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแห่งท้องที่ที่ขอจัดตั้งสถานพยาบาลยาเสพติด หรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

การพิจารณาขอจัดตั้งสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้คณะกรรมการจัดตั้งและควบคุมคุณภาพมาตรฐานศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม ที่มีอธิบดีกรมการแพทย์เป็นประธาน ตรวจสอบคำขอและสถานที่ตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อพิจารณาอนุมัติให้เป็นสถานที่ทำการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แล้วแจ้งไปยังสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด (สลบ.) เพื่อดำเนินการขึ้นทะเบียนสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต่อไป

2. การย้ายที่ตั้งสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จะต้องแจ้งขอยกเลิกการเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเดิมและดำเนินการขอจัดตั้งใหม่

3. กรณีสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงวิธีการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ขยายการรับผู้ติดยาเสพติด หรือเปลี่ยนแปลงที่ปรึกษา ผู้ดำเนินการ วิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้ส่ง เอกสารขอยกเลิกกิจการสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และจัดทำรายงานที่จะปฏิบัติเกี่ยวกับผู้ติดยาเสพติด เข้ารับการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพให้ยื่นคำขอพร้อมหลักฐานการเปลี่ยนแปลงรายละเอียด ประกอบการพิจารณา ของคณะกรรมการฯ

4. สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ที่ต้องการยกเลิกการให้บริการ ให้ส่งเอกสารขอยกเลิกกิจการสถานพยาบาล ยาเสพติด หรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และจัดทำรายงานที่จะปฏิบัติเกี่ยวกับผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการ บำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพ กรณีสถานที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครให้ยื่นต่อสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟู ผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี กรณีสถานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดใดให้ยื่นต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแห่งท้องที่ ที่ขอจัดตั้งสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อตรวจสอบและส่งให้คณะกรรมการฯ ดำเนินการต่อไป

5. การเพิกถอนสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขเพื่อควบคุม การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพและระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือปรากฏในภายหลังว่ามีลักษณะไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ใน หรือไม่ผ่านการรับรองคุณภาพ ให้คณะกรรมการฯ พิจารณาการเพิกถอนแล้วแจ้งไปยังสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด (สลบ.) เพื่อดำเนินการเพิกถอนการขึ้นทะเบียนสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และให้สถานฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติดที่ถูกเพิกถอนจัดทำรายงานที่จะปฏิบัติเกี่ยวกับผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพ กรณีสถานที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครให้ยื่นต่อสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี กรณีสถานที่ตั้งอยู่ในจังหวัดใดให้ยื่นต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแห่งท้องที่ที่ขอจัดตั้งสถานฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติดเพื่อตรวจสอบและส่งให้คณะกรรมการฯ ดำเนินการต่อไป

การขอขึ้นทะเบียน ติดตาม กำกับและรับรองคุณภาพ

1. การขอขึ้นทะเบียน

การยื่นขอขึ้นทะเบียนสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

- กรุงเทพมหานคร ยื่นที่สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี กรมการแพทย์
- จังหวัด ยื่นที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดส่งเอกสารมายังสถาบัน

บำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี กรมการแพทย์

สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี กรมการแพทย์ รวบรวมคำขอขึ้นทะเบียน สถานพยาบาลยาเสพติด นำเข้าคณะกรรมการจัดตั้งฯ พิจารณา หากครบถ้วนสมบูรณ์ จะดำเนินการขึ้นทะเบียนที่ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด (สลบ.)

2. การติดตามกำกับ

หลังจากขึ้นทะเบียนสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด คณะกรรมการจัดตั้ง และควบคุมคุณภาพ มาตรฐาน ศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จะทำหน้าที่ตรวจติดตาม กำกับ การดำเนินงานของสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

3. การรับรองคุณภาพ

สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ดำเนินงานขึ้นทะเบียนครบสามปี ให้ยื่นขอรับรองคุณภาพ ต่อกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และให้ขอรับรองคุณภาพทุกสามปี

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และการประเมินผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ในกระบวนการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ก่อนส่งผู้ติดยาเสพติด หรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา ไปยังศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมจะมีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การคัดกรอง หมายถึง การคัดกรองและประเมินความรุนแรงของการติดยาเสพติด ภาวะความเสี่ยงทางสุขภาพกายหรือสุขภาพจิต โดยมีการดำเนินการดังนี้

(1) ตรวจหาสารเสพติดในร่างกาย

(2) คัดกรองและประเมินความรุนแรงของการติดยาเสพติด ภาวะความเสี่ยงทางสุขภาพกายหรือสุขภาพจิต

(3) พิจารณาส่งต่อผู้เข้ารับการบำบัดรักษาไปยังสถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(4) จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการคัดกรองและข้อมูลอื่นของผู้รับการคัดกรอง

2. การบำบัดรักษา หมายถึง การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ซึ่งรวมถึงตลอดถึงการคัดกรอง การประเมินความรุนแรงการบำบัดด้วยยา การฟื้นฟูสมรรถภาพ การลดอันตรายจากยาเสพติด และการติดตามหลังการบำบัดรักษา

3. การฟื้นฟูสมรรถภาพ หมายถึง การกระทำใดๆ อันเป็นการบำบัดพฤติกรรมการเสพยาเสพติด และฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติดให้กลับคืนสู่สภาพปกติ

ทั้งนี้ให้ศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ดำเนินการคัดกรอง และประเมินความรุนแรง การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามแนวทางที่กรมการแพทย์กำหนด

4. การควบคุมการบำบัดรักษาและระเบียบวินัย สำหรับเฉพาะศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด และสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

เพื่อให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ในศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด และสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มีการควบคุมและมีบทลงโทษกรณีไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือฝ่าฝืนระเบียบ คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด จึงได้กำหนดดังนี้

การปฏิบัติตามกฎหมายและหน้าที่

1. สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ต้องให้การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข การคัดกรอง การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและการประเมินผลการบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนด

2. หน้าที่ของผู้อำนวยการ

ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มีหน้าที่ในการควบคุมการบำบัดรักษาและระเบียบวินัยสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ดังต่อไปนี้

(1) ควบคุมการดำเนินงานสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(2) กำกับดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(3) ออกแนวทางปฏิบัติสำหรับสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบหรือประกาศที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนด

(4) รายงานการรับผู้เข้ารับการรักษา การบำบัดรักษาและสถิติข้อมูลต่างๆ ของการฟื้นฟูสมรรถภาพหรือรายงานอื่น

(5) พิจารณาการส่งตัวไปยังสถานพยาบาล

(6) ออกหนังสือรับรองผู้ผ่านการบำบัดรักษาตามมาตรา 113 มาตรา 114 หรือมาตรา 169 หรือมีหนังสือรับรองกรณีที่อยู่ระหว่างการบำบัดรักษา

3. หน้าที่ของเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ของสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งหัวหน้าหรือผู้อำนวยการมอบหมายให้ปฏิบัติงานในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยมีหน้าที่ให้การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข การคัดกรอง การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และการประเมินผลการบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนด

บทกำหนดโทษ

1. กรณีสถานที่ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย คณะอนุกรรมการจัดตั้งและควบคุมคุณภาพมาตรฐานศูนย์คัดกรอง สถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมที่อธิบดีกรมการแพทย์เป็นประธานอาจมีคำสั่ง ดังนี้

(1) ตักเตือน

(2) ดำเนินการหรือยุติการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบำบัดรักษาเป็นการชั่วคราว

(3) ไม่รับรองคุณภาพหรือถูกเพิกถอนจากการเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

2. กรณีฝ่าฝืนระเบียบ

ผู้อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่ฝ่าฝืนระเบียบนี้อาจได้รับโทษ ดังนี้

(1) ตามมาตรการควบคุมมาตรฐานวิชาชีพของผู้ที่เป็นผู้อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่

(2) ตามกฎหมายที่ใช้บังคับกับตำแหน่งของผู้ที่เป็นผู้อำนวยการหรือเจ้าหน้าที่

(3) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ตามประมวลกฎหมายอาญา

(4) การดัดสิทธิการจัดตั้งสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด การฝึกอบรมหลักสูตรของเจ้าหน้าที่ที่คณะอนุกรรมการกำหนด

ผลการขึ้นทะเบียนสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

จากข้อมูลการขึ้นทะเบียนสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด พบว่า มีสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดขึ้นทะเบียนทั้งสิ้นจำนวน 134 แห่ง โดยแบ่งเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพภาครัฐ จำนวน 83 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 61.94 ภาคเอกชนหรือองค์กรการกุศล จำนวน 51 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 38.06 โดยสถานฟื้นฟูสมรรถภาพภาครัฐส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาก่อน โดยสังกัดกองทัพบกจำนวน 28 แห่ง กองทัพเรือจำนวน 1 แห่ง กองทัพอากาศจำนวน 9 แห่ง และกองทัพไทยจำนวน 7 แห่ง นอกนั้นเป็นหน่วยงานสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยจำนวน 2 แห่ง ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ขึ้นทะเบียนข้อมูลจากสำนักงาน

ประเภทสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด	จำนวน
สถานฟื้นฟูสมรรถภาพภาครัฐ	83 แห่ง
กองทัพบก	28 แห่ง
กองทัพอากาศ	1 แห่ง
กองทัพอากาศ	9 แห่ง
กองทัพบก	7 แห่ง
กรมการปกครอง	2 แห่ง
สถานฟื้นฟูสมรรถภาพภาคเอกชนหรือองค์กรการกุศล	51 แห่ง
รวม	134 แห่ง

ข้อมูลจากสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เดือนมิถุนายน 2567

เมื่อจำแนกเป็นรายจังหวัดพบว่าจังหวัดที่มีสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ขึ้นทะเบียนทั้งสิ้น 56 จังหวัด และจังหวัดที่ไม่มีสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ขึ้นทะเบียนจำนวน 18 จังหวัด ได้แก่กำแพงเพชร, นนทบุรี, ปัตตานี, พังงา, พิจิตร, แพร่, ยโสธร, ยะลา, ร้อยเอ็ด, ระยอง, ลำปาง, ลำพูน, สมุทรปราการ, สมุทรสงคราม, สิงห์บุรี, สุโขทัย, หนองบัวลำภู และ อ่างทอง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ยกเลิกบทสันนิษฐานความผิดตามกฎหมายเดิมที่ให้สันนิษฐานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย แต่มีข้อสันนิษฐานในทางที่เป็นไปตามมาตรา 107 วรรคสอง กล่าวคือ หากมีไว้ในครอบครองในปริมาณเล็กน้อยไม่เกินปริมาณที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขกำหนดในกฎกระทรวง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อเสพ⁵ และไม่มีระบบบังคับบำบัด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจึงเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าสถานพยาบาลในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้มีความพร้อมก่อนกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชน แต่หลังจากประกาศคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูยาเสพติด เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขการจัดตั้งและรับรองคุณภาพสถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2564 มีผลบังคับใช้ มีหน่วยงานของรัฐที่สามารถขึ้นทะเบียนได้เป็นส่วนใหญ่ ทั้ง ๆ ที่สถานฟื้นฟูสมรรถภาพภาคเอกชน หรือองค์กรการกุศลหลายแห่งมีความพร้อมในการให้บริการ แต่ติดที่เงื่อนไขการขึ้นทะเบียนที่เข้มข้นจึงไม่สามารถขึ้นทะเบียนได้ ประกอบกับไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการลงทะเบียนผู้เข้ารับบริการฟื้นฟูที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ดังนั้นเพื่อให้การขึ้นทะเบียนสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ติดยาเสพติดสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น จึงมีข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้

1. แก้ไข เพิ่มเติมประกาศคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูยาเสพติด เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขการจัดตั้งและรับรองคุณภาพสถานพยาบาลยาเสพติด สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2565 โดยกำหนดมาตรฐานตามประเภทของสถานที่ โดยแบ่งเป็น มาตรฐานสถานฟื้นฟูสมรรถภาพภาครัฐ มาตรฐานสถานฟื้นฟูสมรรถภาพภาคเอกชน และมาตรฐานสถานฟื้นฟูสมรรถภาพองค์กรการกุศล เนื่องจากแต่ละสถานที่จะมีรูปแบบ ศักยภาพบุคลากร และวิธีการบริการที่แตกต่างกัน

2. กระทรวงยุติธรรมควรมีนโยบายให้เรือนจำ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ขึ้นทะเบียนเป็นสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้การดูแลผู้ติดยาที่อยู่ในความดูแลมีการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพที่

ได้มาตรฐาน และเชื่อมโยงข้อมูลกับสถานพยาบาล รวมถึงการคืนคนดีสู่สังคม ผ่านกลไกการติดตามให้ความช่วยเหลือของศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม กระทรวงมหาดไทย และกรุงเทพมหานคร

3. ให้อำนาจสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจัดทำประวัติ ข้อมูล และพฤติการณ์กรณีหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี นอกเหนือจากการพิจารณาให้เข้ารับการบำบัดรักษาครั้งต่อไป เนื่องจากพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเพิ่มโทษจำเลยฐานไม่เชื่อฟังคำสั่งเช่นกฎหมายเดิม ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มาตรา 97 ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกสำหรับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ถ้ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ อีกในระหว่างที่ยังต้องรับโทษอยู่ หรือภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษ หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง ดังนั้น เหตุเพิ่มโทษจึงพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 9⁶ ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ถ้าและได้กระทำความผิดใด ๆ อีกในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่ก็ดี ภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษก็ดี หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นหนึ่งในสามของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง

4. ให้สถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดภาคเอกชน และองค์กรการกุศล ลงข้อมูลผู้เข้ารับการฟื้นฟูในระบบข้อมูลการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของประเทศ (บสต.)

เอกสารอ้างอิง

1. มานพ คณะโต, สุณีรัตน์ ยั่งยืน และพูนรัตน์ ลียติกุล. บังคับบำบัดผู้ติดยาเสพติด. หลักฐานทางวิชาการ; ภาควิชาการสารเสพติด. [อินเทอร์เน็ต]. 2558 [เข้าถึงเมื่อ 2567 กรกฎาคม 26]. เข้าถึงได้จาก: https://cads.in.th/cads/media/upload/1568021617-3.factsheet_บังคับบำบัดKK.pdf
2. ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545. เล่มที่ 119 ตอน 96 ก. หน้า 26. 30 กันยายน 2545.
3. ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564. เล่มที่ 138 ตอน 73 ก. หน้า 1. 8 พฤศจิกายน 2564.
4. ภัทรพล จึงสมเจตไพศาล. อนุบัญญัติว่าด้วยประกาศและระเบียบคณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด. วารสารวิชาการและวิจัยยาเสพติด 2566; 1(1): 1-14.
5. บริพัตร โรจน์บัวทอง. ข้อเสนอเกี่ยวกับประมวลกฎหมายยาเสพติด. [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 2567 กรกฎาคม 26]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.supremecourt.or.th/อ่านบทความ/ข้อเสนอเกี่ยวกับประมวลกฎหมายยาเสพติด>
6. ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499. เล่มที่ 73 ตอน 95 ฉบับพิเศษ. หน้า 1/15. 13 พฤศจิกายน 2499.